

HRVATSKA - PRETEČA SKAUTIZMA

Svjetska skautska organizacija koja danas broji 28 milijuna skauta svih rasa i religija u više od 150 zemalja svijeta, utemeljena je u Velikoj Britaniji 1907. godine. Otac ovog jedinstvenog pokreta bio je Sir Robert Baden-Powell (1857-1941.), poznatiji među skautima kao B.P. On je na bazi vlastitih časničkih iskustava s mladima tijekom 217 dana duge opsade Mafekinga za vrijeme Burskog rata u Africi, vrativši se 1903. godine u domovinu kao nacionalni heroj, odlučio posvetiti se izvaninstitucionalnom odgoju djece kroz praktična znanja kako bi se lakše snašli kako u prirodi tako i u svakodnevnom životu. Ideja skautizma rađa se u želji da zapuštenoj

Tekst: HERCI GANZA ČALJKUŠIĆ

Hrvatski izviđači-skauti članovi su svjetske skautske obitelji već gotovo čitavo stoljeće. U duhu skautske ideje da se svijet ostavi barem malo boljim nego što smo ga zatekli te pod motom "Budi pripravan" i na ovim je prostorima već stotinjak generacija djetinjstvo provelo učeći praktična životna iskustva na nekonvencionalan način - u društvu svojih vršnjaka uz žubor potoka i pucketanje logorske vatre.

*Jamboree 1929:
Članovi Saveza
skauta Kraljevine
Jugoslavije
na Trećem svjet-
skom Jamboree-
ju 1929. godine
u Arrow Parku,
Birkenhead u
Velikoj Britaniji*

Iz Spomen-albuma hrvatskih skauta u Zagrebu 1914.-15.

gradskoj djeci pruži kvalitetnu i osmišljenu rasonodu kroz svladavanje vještina i znanja koje će ujedno utjecati na pozitivno oblikovanje njihovog karaktera. Želivši praktično provjeriti metode koje je promicao i ideje života vršnjačke skupine u prirodi, B.P. u kolovozu 1907. godine organizira prvo skautsko logorovanje s 22 dječaka iz svih britanskih staleža na Brownsea otoku. Ova je višednevna dječjačka avantura u prirodi označila službeni početak duge i bogate skautske povijesti. Knjižice naslovljene *Scouting for boys*, koje B.P. tijekom 1908. godine objavljuje u šest nastavaka, postale su najpopularnija mladeška literatura (uskoro prevedena na 35 jezika) koja je potakla mlade u Britaniji na samoinicijativno okupljanje u prve skautske patrole.

Priča, nalik na san, širila se nevjerojatnom brzinom u poletom. Već 1909. godine na prvom javnom okupljanju skauta Velike Britanije u Kristalnoj palači u Londonu, našlo se 11.000 mladih, a među njima i djevojke koje su potom pokrenule inicijativu za osnivanje *Girl Guiding* (Skautska organizacija za djevojke) na čijem je čelu od 1912. godine bila B.P.-jeva supruga Lady Olave Baden-Powell. Krajem te godine u Velikoj Britaniji bilo je 107.986 registriranih članova te skautski pokret postaje najbrojniji mladeški pokret u zemlji, ali započinje i širenjem po cijelom svijetu - Čile, Amerika (1909.), Danska, Finska, Francuska, Grčka, Nizozemska (1910.), Belgija, Čehoslovačka, Estonija, Japan, Norveška, Švedska (1911.), Argentina, Austrija, Italija, Švicarska (1912.),...

Hrvatska - preteča skautizma

Zahvaljujući profesoru prirodopisa i tjelovježbe Mati Mudriniću (Nova Gradiška, 1855. - Zagreb, 1932.) Hrvat-

sku možemo svrstati u preteče skautizma. Kao istinski zaljubljenik u svoj posao i izniman pedagog, zalagao se za izmještanje nastave iz učionice u prirodu gdje bi učenci, osim teorijskog znanja, mogli sticati i brojna praktična iskustva korisna za život.

U želji da dokaže smisao i opravdanost svojih ideja, prof. Mudrinić u vinkovačkoj školi 1881. godine osniva prvu izletničku družbu s kojom provodi nastavu u prirodi. Tri desetljeća nakon pionirskih iskoraka ovog zanesenjaka u Vinkovcima, kada je skautizam u svijetu uzeo maha, 1913. godine službena prosvjetna vlast ondašnje Austro-Ugarske monarhije, kojoj je Hrvatska pripadala, pokazuje zanimanje za ovaj pokret.

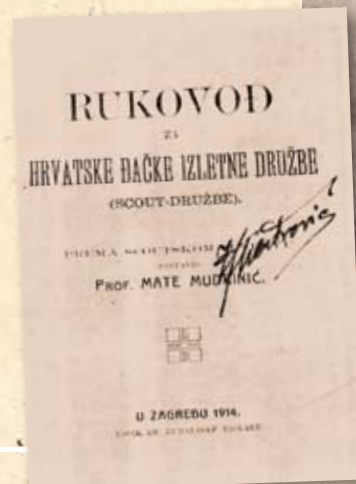
Prof. Matu Mudrinića i dr. Marija Kiseljaka poslala je u Austriju i Njemačku kako bi se upoznali s djelovanjem tamo osnovanih skauta (*pfadfindera*). Nakon ovog iskustva prof. Mudrinić s još većim entuzijazmom nastavlja s primjenom svojih ideja, a 1914. godine objavljuje knjigu: "Rukovod za hrvatske dačke izletne družbe (scout-družbe) - prema skautskom sustavu."

Hrvatsko skautsko udruženje

Godine 1913. počele su se osnivati „dačke izletne družbe“ pri Gimnaziji u Karlovcu, Realnoj gimnaziji u Zagrebu te iduće godine na Kraljevskoj maloj gimnaziji u Koprivnici. Bila je riječ o skupinama od najviše dvana-

Prof. Mate Mudrinić, prvi hrvatski skaut

Nikša Stefanini, utemeljitelj skautske organizacije u Splitu te autor današnje himne skauta Hrvatske "Ja znam svoj cilj"

est dječaka, uglavnom prijatelja-vršnjaka, koji su osmišljavali i provodili zajedničke izlete i putovanja obogaćujući ih sadržajima pomoću kojih su sticali znanja o snalaženju i preživljavanju u prirodi kao što su loženje vatre, kuhanje, kretanje po karti, izrada zaklona u slučaju nevremena, pružanje prve pomoći kod nezgoda i druge.

Uskoro su novopečeni članovi „izletničkih

družbi“ prihvatili međunarodni naziv skauti te odijeli svoje prve uniforme nalik na one skauta u drugim zemljama, a 1914. godine u Zagrebu je utemeljeno i Hrvatsko skautsko udruženje. Izbijanjem Prvog svjetskog rata skautsko načelo brige o drugima, snalažljivost, praktična znanja i organizacijske vještine skauta, došle su do izražaja u evakuaciji i zbrinjavanju stanovništva te u ispomoći djelovanju javnih službi (raznošenje pošte, pomoć vatrogascima i liječnicima) koje su oskudijevale ljudstvom, dok su u krajevima gdje se rat manje osjećao, pojedine jedinice nastavile s redovnim radom. Po završetku rata, raspadom Austro-Ugarske monarhije, prestalo je s djelovanjem i Hrvatsko skautsko udruženje.

Hrvatski skauti između dva svjetska rata

Pozitivna skautska iskustva iz prethodnog razdoblja, kao i istinska potreba mladih za ovakvim načinom učenja i druženja, nije nestala. Ljubavlju, energijom i entuzijazmom pojedinih profesora koji su volonterskim duhom okupljali, usmjeravali i poticali skautsko djelovanje, ubrzo je u novonastaloj Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, te potom Kraljevini Jugoslaviji, obnovljen skautski pokret u brojnim hrvatskim gradovima.

Godine 1921. osnovan je u Beogradu Savez izvidnika i planinki koji je potom promijenio ime u Savez skauta Kraljevine Jugoslavije. Predstavnici ovog Saveza sudjelovali su na Međunarodnoj skautskoj konferenciji 1922. godine na kojoj je službeno osnovana Svjetska organizacija izviđačkog pokreta (*World Organization of the Scout Movement, WOSM*) te su naši skauti postali njeni punopravni članovi. Godine 1924. u Zagrebu je osnovan i Hrvatski skautski savez.

Prema podacima objavljenim u glasniku Saveza skauta Kraljevine Jugoslavije "Izvidnik", na dan 6. svibnja 1923. godine djelovalo je 37 stijegeva s ukupno 2.556 članova, od čega su s područja Hrvatske registrirani izvidnici u Splitu (92), Zagrebu (63), Ogulinu (29), Osijeku (38), Sušaku (60) i Šibeniku (26).

Skautizam u razdoblju međuraća na našem je tlu promicao moderna načela odgoja djece. Premda su u

Zahvaljujući profesoru prirodopisa i tjelovježbe Mati Mudriniću Hrvatsku možemo svrstati u preteče skautizma. Kao istinski zaljubljenik u svoj posao i izniman pedagog, zalagao se za izmještanje nastave iz učionice u prirodu gdje bi učenici, osim teorijskog znanja, mogli sticati i brojna praktična iskustva korisna za život.

brojnim europskim zemljama paralelno postojale strogo odvojene skautske jedinice za oba spola, kod nas se radilo zajedno s muškom i ženskom mladeži te je tako skautski savez bio napredniji i od ondašnjeg sustava školstva koje je tek godinama kasnije uvelo mješovite razrede.

Članstvo je bilo organizirano prema dobi. Dječaci od četiri do deset godina nazivali su se vučići, djevojčice te dobi pčelice, dječaci od deset do sedamnaest godina izvidnici, a djevojčice planinke. Članovi stariji od sedamnaest godina bili su brđani i stanarice. Skupina od

desetak skauta zvala se vod, dok su vučići činili čopor, a pčelice rojeve. Dva ili više vodova činili su četvu dječaka ili kolo djevojčica, odnosno klub brđana i stanarica. Udružene čete u jednom gradu ili mjestu činile su stijeg, a stijegovi na prostoru tadašnje banovine činile su župe.

Ovdašnji skauti za svog su sveca zaštitnika prihvatili svetog Jurja čija legenda simbolizira pobjedu dobra nad zlom te se Jurjevo svečano obilježavalo kao Dan skauta svakoga proljeća 23. travnja. Iz Zbornika pravila i pravilnika Saveza skauta Kraljevine Jugoslavije (1933.) doznajemo kako je cvijet ljiljana s državnim grbom u sredini, magnetnom iglom kompasa na srednjem te zvijezdama na bočnim listovima skautski znak. Ispod ljiljana skautski je pozdrav Budi spreman, na koji su skauti odzdravljali Uvijek spreman, rukujući se lijevom rukom. Međusobno su se oslovljavali s ti, nazivajući se skautskom braćom i sestrama.

Zanimljiv je i do sada još neobjavljen podatak koji će 2011. izići u monografiji Splitskog skautskog zbora autora Zorana Fističića kako je današnja himna Saveza izviđača Hrvatske "Ja znam svoj cilj" nastala u ovom razdoblju, početkom dvadesetih godina, a njen autor Nikša Stefanini (1905.-1973.), utemeljitelj je prve skautske družine "Plavi trokut" pri Realnoj gimnaziji u Splitu 1920. godine.

Nikša Stefanini, tada gimnazijalac, postao je operni pjevač koji je nastupao po brojnim pozornicama diljem svijeta od zagrebačkog HNK preko Milana, Rima i Napulja do Broadwaya.

Poslije Drugoga svjetskog rata okreće se glumi te u zagrebačkom nacionalnom kazalištu igra glavne dramske uloge, da bi se od 1948. godine posvetio filmskoj i kazališnoj režiji, a od 1956. javlja se kao filmski glumac u domaćim filmovima "Ne okreći se sine", "U mreži", "Samo ljudi", "Cesta duga godinu dana", "Splavari na Volgi" te u nekoliko francuskih filmova.

Drugi savezni logor Skauta Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu

Skauti su organizirali raznovrsne aktivnosti - izlete, priredbe, tečajeve, sabore, logorovanja te sudjelovali na nekim velikim međunarodnim aktivnostima među kojima su najvažnije svjetske skautske smotre (*Jamboree*). U organizaciji zagrebačkih skauta u Zagrebu je od 1. do 6. lipnja 1932. godine održan Drugi savezni logor Skauta Kraljevine Jugoslavije kojem su nazočili i skauti iz ondašnje Čehoslovačke, Mađarske, Ukrajine, Rusije, Engleske, Francuske, Poljske i Austrije.

Na prostoru logora bilo je 673 šatora i četiri barake za upravu, prehranu, kantu i trgovinu skautske opreme. Skauti su dobivali sirove namirnice koje su sami morali kuhati u sklopu svojih jedinica. Logor je bio opskrbljen rasvjetom, vodom, telefonom, radiostanicama, sanitarnim čvorovima te šatorom za pružanje prve pomoći. Organizirana su natjecanja za prvenstvo Saveza u skautskim vještinama, lakoj atletici, plivanju, odbojci gađanju puškom te lukom i strijelom.

Robert Baden-Powell, utemeljitelj skautske organizacije, na prvoj međunarodnoj skautskoj smotri svijeta 1920. godine proglašen je Glavnim skautom svijeta (Chief Scout)

Situacija pred Drugi svjetski rat

Politička i društvena situacija pred kraj tridesetih godina XX. stoljeća odrazila se i u djelovanju športskih klubova i društava, pa tako i u skautskom pokretu, pri čemu je osobitu ulogu imala Hrvatska seljačka stranka koja je u novostvorenoj Banovini pridavala veliko zanimanje za razvoj športa i rad s mladima.

Kako saznajemo iz splitskih dnevnih novina "Novo doba" od 8. studenoga 1939. za naš skautizam slijedili su novi povijesni događaji:

"Dana 5. studenoga održan je u Zagrebu skautski sabor svih skauta Banovine Hrvatske. (...) Saboru je predsjedavao savezni vođa, koji je najprije pozdravio izaslanika vođe Hrvatskog naroda dra Mačeka, g. Maršića. Nakon toga uzeo je riječ g. Maršić koji je u svom kratkom govoru toplim riječima uputio skaute da u svakoj prilici manifestiraju slogu, ljubav i požrtvornost nasprama domovini i hrvatskom narodu. (...) U nastavku zasjedanja Sabora Hrvat. Skaut. Saveza, predloženo je da skautska organizacija promijeni svoje ime, i da dobije čisto narodno. Na prijedlog starješine Hrvatskog Skautskog Stijega Sušak g. Dra Šimića, da se Hrv. Skaut Savez nazove „DOMOBRAN“, članstvo je dugotrajnim aplauzom prihvatilo ovaj prijedlog, i završio ovaj Sabor Lijepom našom“.

Godine 1941. zbog Drugog svjetskog rata prekinut je skautski rad, a skauti su se, u nešto izmijenjenim okolnostima i pod novim imenom, (izviđači) ponovno okupili početkom pedesetih godina...

LITERATURA:

- Aljinović, R. – Lukić, A. – Majer, K. (2002.). Izviđačke godine. Zagreb: Savez izviđača Hrvatske
- Fističić, Z. Povijest splitskih skauta - izviđača. (Splitski skautski zbor priprema objavljivanje 2011.)
- Marović, D. – Radja, M. (2006.). Povijest športa u Splitu : 1918. – 1941. Split: Splitski savez športova : Komisija za povijest športa
- Maštrović, V.: Prof. Mate Mudrinić, Preteča skautizma uopće od 1881. do 1918. Povijest športa, VI/1976. (26), 2277-2294
- Novo doba, 8. XI. 1939. Hrvatski Skauti (Promijenili svoje ime u „Hrvatski domobran“)
- Ujaković, B. (2003.). Budi pripravan! : učenje i zabava od skauta do izviđača. Zagreb: Hrvatski školski muzej (katalog izložbe)